

ÖZGÜN ARAŞTIRMA / ORIGINAL ARTICLE

Copyright@Author(s) - Available online at dergipark.org.tr/en/pub/igusbd. Content of this journal is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International License.

Girişimcilik ve Girişimcilik Kültürünün Türkiye’de Tarihsel Gelişim Çizgisi Üzerine Bir İnceleme

An Analysis on the Historical Development Line of Entrepreneurship and Entrepreneurship Culture in Turkey

İsmail Hakkı DİNÇAY

Öz

Çalışmanın temel amacı girişimcilik kültürünün gelişim süreci, girişimcilikte genel bağlamda sanayi devrimleri sonucu dünya genelinde ve Türkiye’de meydana gelen değişim ve devinimler ele alınmış, girişimciliğin önündeki engeller ve karşılaşılan sorunlar detayları ile incelenmiş, inceleme sonucunda elde edilen literatür verileri de dikkate alınarak çözüm önerileri sunulmuştur. Bu bağlamda çalışma üç ana bölüm halinde hazırlanmıştır. İlk bölümde girişimcilik kavramı ve özellikleri ele alınmıştır. Bu alana yönelik gerek yerli gerekse yabancı literatür incelenerek girişimciliğe yönelik ortak bir kavram motifi oluşturulmak hedeflenmiştir. Çalışmanın ikinci bölümünde Türkiye ve dünyada girişimciliğin tarihsel gelişim çizgisi ve girişimciliğe yön veren unsurlar incelenmiştir. Üçüncü bölümde ise Türkiye’de girişimciliğe destek veren kurumlar, girişimciliğin ekonomi üzerinde meydana getirdiği olumlu rakamsal verilerle açıklanmıştır. Tüm bu olumlu etkilere karşın girişimciliğin gelişmesine engel olduğu düşünülen unsurlar gerekçeleri ile irdelenmiştir. Sonuç ve tartışma bölümünde girişimciliğin geleceği, girişimcilik konusunda yapılabilecek yeni uygulama ve öneriler sunulmuş olup, çalışmanın bundan sonraki çalışmalar için de literatür desteği sağlaması hedeflenmiştir.

Anahtar Kelimeler

Girişimcilik, Girişimcilik Kültürü, Yatırım, İstihdam, Sosyoekonomi

Abstract

The main purpose of this study is to address the development process of the entrepreneurship culture, the changes and movements that have occurred in terms of entrepreneurship in Turkey and the world as a result of the industrial revolutions, examine the barriers to entrepreneurship and the problems faced in detail, and provide solution proposals considering the

Dr., İşkur Eskişehir İl Müdürlüğü
İş ve Meslek Danışanı, KOSGEB
Girişimcilik Eğitmeni, Eskişehir,
Türkiye.

✉ hakkidincay@hotmail.com

Geliş/Received: 10.11.2022

Kabul/Accepted: 08.08.2023

İsmail Hakkı Dinçay, “Girişimcilik ve Girişimcilik Kültürünün Türkiye’de Tarihsel Gelişim Çizgisi Üzerine Bir İnceleme”, İstanbul Gelişim Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 11 (2), Ekim 2024, ss. 614-631.

literature data obtained as a result of the examination. In this context, the study has been prepared in three main parts. In the first part, the concept and features of entrepreneurship are discussed. It is aimed to create a common design for the concept of entrepreneurship by examining both domestic and foreign literature in this field. In the second part, historical development of entrepreneurship in Turkey and the world and the issues that lead entrepreneurship are investigated. In the third part, institutions that support entrepreneurship in Turkey are explained by data of numbers related to the effect of entrepreneurship on the economy. Apart from these positive effects of entrepreneurship, the issues assumed to prevent the development of entrepreneurship are investigated. In the conclusion and discussion, the future of entrepreneurship and new practices and suggestions on entrepreneurship are presented. The study is aimed to make contribution to the literature.

Keywords

Entrepreneurship, Entrepreneurship Culture, Investment, Employment, Socioeconomics

Giriş

Girişimcilik tarihi açıdan oldukça köklü bir geçmişe sahiptir. Avcılıkla başlayan insanlık tarihinde bireylerin temel ihtiyaçları olan yiyecek ve giyim ihtiyaçlarını karşılama yöntemi yerini tarım üretimine bırakması ile birlikte girişimciliğe dair ilk adımlarının atıldığı görülmektedir. Madenlerin keşfi ve ilk iş yerlerinin açılması ile ticari hayat başlamış, artan nüfus ve gelişen ticari yaşam ilk şehir devletlerinin kurulmasını beraberinde getirmiştir (Kuehel, 2007). Şehir devletlerinin kuruluşu ve gelişimi; ilk başta yakın şehirlerin birbiri ile, devamında ise farklı şehir devletleri ile ticari ilişkileri başlatmıştır. Bu bağlamda ilk olarak Fenikeliler, devamında ise Trablus, Kartaca, Sayda ve Sur bölgelerinde yerleşik olan şehir devletlerinin birbirleri ile ticarete başladığı görülmektedir. Özellikle bu dönemde ticari girişimciliğin Akdeniz kuşağında geliştiği görülmektedir (Palta ve Şahin, 2020). Devam eden süreçte Ortaçağ Avrupa'sı, Sanayi Devrimi ve günümüze kadar gelen bir gelişim çizgisinde ilerleyen girişimcilik olgusu gerek ekonomik hayatın gerekse sosyoekonomik yapının ayrılmaz bir parçası olarak toplumsal yapıdaki yerini almıştır.

Çalışmada ilk olarak girişimcilik ve girişimcilik kültürünün kavramsal etimolojisi açıklanmaya, genel bir çerçeve oluşturulmaya çalışılmıştır. Bu bağlamda girişimciliğin tarihsel gelişimi hem dünyada hem de Türkiye genelinde incelenmiştir. Son bölümde çalışmanın ana konusu olan girişimcilik kültürünün oluşum evreleri, kurum olarak KOSGEB'in (Küçük ve Orta Ölçekli İşletmeleri Geliştirme ve Destekleme İdaresi Başkanlığı) girişimciliğe sağladığı faydalar, girişimciliğin önündeki engeller ve engellerin aşılabilmesi adına çözüm önerileri sunulmuştur.

1. Girişimcilik Kavramı ve Önemi

Değişim süreci, çağımızda hayatın vazgeçilmez bir parçası olmuştur. Küreselleşme ile birlikte "ekonomik varoluş" yaşamsal önemini arttırarak varlığını hissettirmeye devam etmektedir (Hofstede, 1984). Yaklaşık çeyrek asır öncesine kadar dünyanın herhangi bir ülkesinde ekonomik açıdan meydana gelen olumsuz bir gelişme veya bölgesel niteliğe sahip herhangi bir problem, o ülke vatandaşlarının tüketim harcamalarını negatif yönde etkilemezken günümüzde bu durum çoğunlukla ters yönlü olarak gerçekleşmektedir. Küreselleşmenin getirdiği bu değişim çizgisi bir nevi ulusal sınırların yavaş yavaş ortadan kalkarak dünyanın bir ucundaki en küçük devinim bile bütün ülkelerin ekonomik yapısını etkileyebildiği gözlenmektedir (Norusis, 1991). Bu olumsuz etki sadece ülkede yaşayan bireylerin ekonomik yaşamını değil, aynı zamanda yabancı sermayenin de ülkeyi terk etmesine, hatta derin krizlere dahi yol açabilmektedir (Hisrich&Peters, 1998).

İktisat biliminin temel kriteri olan kıt kaynaklar sorunu, hizmet ve mal miktarının sınırlı düzeyde olması üretime ayrılacak kaynak miktarına da sınırlama getirilmesini mecburi kılmıştır. Kaynak kullanımı noktasında seçim yapılarak hangi ürünlerin, hangi üretim koşulları kapsamında ve ne kadar üretileceğinin planlanması, potansiyel tüketicilerin kimler olacağı ve bu noktada sürecin ilk tetikleyicisi olan girişimcilik kavramı karşımıza çıkmaktadır (Dollinger, 1999).

Bu bağlamda ekonomik konjonktüründe yoğun rekabet koşulları dâhilinde özellikle yüksek rekabet gücüne sahip ülkelerin ekonomiden aldıkları pay gün geçtikçe artmakta sonuç olarak bu durum ulusal kalkınma anlamında bir adım öne geçmelerini sağlamaktadır.

Girişimcilik kavramı Latince “intare” kökünden gelmektedir. İngilizcede de “entrepreneur” yani ilk hareket eden, girişen, başlayan anlamına gelmektedir. Kavramsal olarak ilk olarak Fransızcada rastlanılmaktadır. Bu bağlamda girişimci daha çok mimari ve mühendislik alanlarında faaliyet gösteren, araştırmacı ve maceracı kişiler için kullanılan iktisadi bir terim şeklinde kullanıldığı gözlenmektedir (Schumpeter, 2009). Girişimcilik kavramının tanımı ilk kez 18. yy. başlarında İrlanda kökenli olup Fransa’da yaşayan Richard Cantillon tarafından yapılmıştır. Bu tanıma göre girişimci; fiyat düzeyi henüz belirlenmemiş bir bedel karşılığında üretim giderleri ve hizmet sürecini satın alan ve sonucunda üretimde bulunan birey olarak ifade edilmiştir (Kamaç&Kişman, 2020). Girişimcilik terimine dair birçok tanım getirilmiş ve kavramın önemine atıf yapılmıştır. Özellikle iktisadi alanda girişimciliğin kapitalist ekonominin gelişim çizgisine katkı sağladığı kabul edilmektedir (Demirez, 2005). Fransız iktisatçı J.B Say ile birlikte girişimcilik dördüncü üretim faktörü olarak kabul görmeye başlamıştır. Devamında Schumpeter tarafından geliştirilen “dinamik girişimci” kavramı ile girişimcilik süreci daha büyük önem kazanmıştır. Girişimcilik, temelde fikrin eyleme dönüştürülmesi sürecinde bireyin yeteneğini ifade eden bir kavram olarak karşımıza çıkmaktadır. Dinamik girişimciliğin ise yeni tedarik kaynakları ve bunun sonucunda oluşan yeni ürün, yeni organizasyon, yeni satış kanalları, kısacası sürekli bir yenilik sirkülasyonu neticesinde eskiyi terk edip daha etkin, daha başarı odaklı yöntemler kullanılarak daha verimli sonuçlar alınması en önemli ilke olması gerektiği şeklinde ifade edilmiştir (Müftüoğlu&Durukan, 2004).

Önemli bir ayırım noktası olarak para ya da sermaye sahipliği ile girişimcilik birbirinden kırmızı çizgilerle ayrılan kavramlardır. Girişim para-sermaye unsurundan çok yeni üretim teknikleri ve yeni ürün temelli olarak geniş bir vizyonu kısacası yenilikçiliği çağrıştırmaktadır. Dolayısıyla, girişimcilik şartlarına haiz ancak yeterli sermayesi olmayan bireyler de potansiyel birer girişimci olarak tanımlanabilir (Durukan, 2005). Girişimcilikle ilgili kavram kargaşası yaşanan konulardan biri de işveren olgusundan kaynaklanmaktadır. Keza bu kapsamda patron kavramı da aynı kavram karmaşası içinde değerlendirilmektedir. Yine aynı şekilde sermayedar kavramı da girişimcilik kavramı ile eş değer olarak yanlış bir kullanım alanına sahiptir (Audredsch, 2012).

Girişimcilik bu açıdan yukarıda zikredilen kavramlardan farklı olarak devamlı surette risk almayı, diğer yatırımcıların göremediği ya da cesaret edemediği iş fırsatlarını yakalayan, fark eden, değerlendiren kişidir (Stephan, 2022). Tanımdan hareketle girişimcilik; planlanan zaman aralığında ve sarf edilen çaba sonucunda sosyal, fiziksel ve finansal kaynaklar ile birlikte risklere ekonomik kazanım, ödül edinimi, kişisel bağımsızlık ve iktisadi tatmin elde edilmesi, yeni değer oluşturma süreçlerinin tamamı olarak nitelendirilebilir (Candan, 2011).

Yapılan tanımlar sonucunda girişimcilik; faaliyet gösterilmesi planlanan iş alanında risk alabilme, atılım yaptığı alana yeni bir boyut katma, hedeflenen amaçlara ulaşma adına duyulan yüksek bir motivasyona sahip olmak şeklinde tanımlanabilir.

Yapılan tanımlardaki ortak özelliklerden hareketle, girişimcilik kavramına dair faaliyetler şu şekilde sıralanabilir:

- Ekonomik faaliyet, mal ve hizmet üretimi,
- Yeni üretim teknikleri geliştirme,
- Yeni üretim kaynaklarının belirlenmesi ve ortaya çıkarılması,
- Topluma yarar sağlama,
- Özgün fikir geliştirme,
- Bağımsız çalışma sistemi,
- Marka değeri oluşturma,
- Yeniliklere açık olma olarak ifade edilebilir (Özdevecioğlu&Karaca, 2015).

Bu bağlamda girişimci kim olduğu sorusu ortaya çıkmaktadır. Girişimci hizmet sektörü, sanayi ve ticaret gibi alanlarda sermaye koyarak, yenilikçi olanı arayan, faaliyet gösterdiği sektörde risk almayı

göze alan kişidir. Bu bağlamda girişimci üretimde bulunduğu faaliyet alanında tüm üretim öğelerini en iyi koşullar dâhilinde bir araya getirme amacı içindedir (Cansız, 2013).

Girişimci;

- Risk almaya ve bunun sonucunda yenilikçi fikir ve üretimler ortaya koymaya hazır olan,
- Yapmayı düşündüğü işi döngüsel bir iş planında hazırlayan,
- İşin yürütülmesi ve takibi aşamasından koordinasyon becerisine sahip olan,
- Kısacası girişimci; mevcut üretim faktörlerini en çağdaş tekniklerle en etkili bir biçimde analiz ederek mal ve hizmet üretmeye hazır olan kişidir (Bozkurt, 2011).

Girişimci sadece kendisine değil, hem ülke ekonomisine hem de istihdama büyük katkı sağlamaktadır. Bu bağlamda girişimcilik, istihdama sağladığı sinerji ile birlikte iş bulma olanaklarının artmasına pozitif etki etmektedir. Ayrıca birçok ülke işsizliği önlemek adına yeni işletmelerin ekonomik hayata katılmasına destek vermektedir (TİSK, 2004). Yeni girişim modellerinin ekonomik gelişimi desteklediği, vergi gelirlerini arttırdığı, sosyal gelişmeye katkı sağladığı kabul edilmektedir. Bölgesel bazlı ekonomik dengesizliklerin ortadan kaldırılmasına katkı sağlamaktadır. Keza özelleştirme çalışmaları sonucunda geri kalmış bölgelerde devlet destekli sermaye yatırımlarının cazip hale getirilmesi girişimciliğin teşvik edilmesine, sonuç olarak ise bölgesel kalkınma ve gelir artışını sağlamıştır (Çelik, 2006). Tüm bu yapısal, sosyolojik ve ekonomik nedenlerden dolayı girişimcilik günümüz dünyasında büyük önem arz etmektedir.

2. Girişimciliğin Dünya ve Türkiye’deki Gelişim Çizgisi

2.1. Girişimciliğin Dünyadaki Gelişim Çizgisi

Girişimciliğin tarihsel gelişimi dünya literatüründe iki dönem halinde incelenmektedir. Bu noktada ayırt edici temel kriter olarak sanayi devrimi kabul edilmekte, sanayi devrimi öncesi dönem ve sanayi devrimi sonrası dönem şeklinde ayrıma gidilmektedir (Halilçolar, 2003). Sanayi devrimi öncesi dönemi de öncelikle gezgin tüccar eliyle gerçekleştirilen ticaret ve sonrasında yerleşik dönem ticari ilişkileri şeklinde iki ayrı döneme ayırmak mümkündür.

2.1.1. Sanayi Devrimi Öncesi Dönem

Sanayi devrimi öncesi dönemde girişimciliğin gelişim çizgisi kendi içinde farklı bölümlere ayrılmaktadır. İlk olarak karşımıza ilkel toplumlar dönemi çıkmaktadır. Bu noktada bireylerin birlikte yaşama zorunluluğu, doğa ile mücadele etmenin gereklerini karşılama çabası vardır. Bu dönemde bireysel bazda ekonomi alanında atılan ilk adımlar kendi kendine yetişen ürünleri ve kendi baktıkları hayvanların ürünleri ile yaşama mücadelesi şeklinde gözlenmektedir. Girişimcilik adına ilk atılan adımlar ise el yapımı ürünler (genellikle avlanma ve korunma amaçlı) olup genellikle ihtiyaç duyulan ürünlerin başka ürünlerle takası şeklinde gelişmiştir (Lajugie, 1968). Modern anlamda ticaret-tüccar ilişkisine paralel bir gelişim dikkati çekmektedir. Burada “paranın” ekonomik hayatta konvertibl niteliğe sahip olmasıyla her türlü malı alabilecek seviyeye ulaştığı VII. yüzyıldan sonra ortaya çıkan hareketliliğin etkisi bulunmaktadır. Bu dönemde gözlenen ticaret, şehir klanları şeklinde kısıtlı düzeydedir. Ticaretin gelişmesi ve paranın varlığının kabul edilmesi sadece girişimciliği, yeni uğraş alanlarını değil, aynı zamanda toplumsal açıdan hukuk ve ahlak kurallarının, devlet yönetimi ve bürokrasinin de oluşmasına katkı sağlamıştır (Landes, 1998).

Dünya genelinde nüfus artışı, hızlı şehirleşme ve farklı kültürlerin birbiri ile karşılaşması savaşları ve kültürel alışverişleri meydana getirirken aynı zamanda ticari hayatın değişimini de beraberinde getirmiştir. Yine bu kültürel etkileşim süreçleri girişimciliğin yavaş yavaş bir kültür haline dönüşmesini sağlamıştır. Bu durum toplumsal yapıda sınıf ayrımlarını ve bir “tüccar sınıfının” oluşumunu başlatmıştır. Batı Roma İmparatorluğu’nun 476 yılında yıkılması ile başlayan Orta Çağ dönemi büyük oranda bir arayışın olduğu, yeni atılımların başladığı, toplumun en küçük birimi olan aile yapısının inşa edilmesi ve geliştirilmesi, devamında ise iktisadi varoluşun piyasaya açılarak yeni yüzünü göstermeye başladığı bir dönem olarak nitelendirilebilir. Yaklaşık üç asır süren bu dönem sanayi mallarının çeşitlenmeye, dönemin sonlarına doğru ise Batı’nın Doğu’ya karşı üstünlüğünü yavaş yavaş kabul ettirmeye başladığı bir sürece denk gelmektedir. Girişimcilik adına da bu dönemde bireyler sahip

oldukları iktisadi varlıkları diğer insanlara karşı sunmaya bunun karşılığında ise zenginleşerek yeni bir sınıfın oluşmasına temel hazırlamışlardır (Çakmak, 2003). Ülkelerin iç ticareti sınırlı bir kazanım sağlarken, uluslararası ticaretin gelişmesi sermayenin oluşmasına, aynı zamanda sanayinin daha hızlı adımlarla ilerlemesine fayda sağlamıştır. Sanayi devrimi öncesi dönemde ticaret Doğu'da kervanlar ve göç yolları üzerinden gerçekleştirilirken, Batı'da dayanıklı tekne ve gemilerin inşası ile birlikte deniz yolları sayesinde çok daha fazla miktarda ticari mal taşınabilmiş ve çok daha büyük düzeyde kazançları beraberinde getirmiştir. Ticaretin getirdiği riskleri göze alabilen ülkeler hızla büyüyüp gelişirken hem sermaye oluşumu hem de sanayi anlamında çok daha büyük adımlar atmayı başarmışlardır (Deane, 1994). Dönemin girişimcilik anlayışına dair genel özellikleri özetlenecek olursa;

- Girişimcilerin ihtisaslaşmış bir uzmanlık alanları yoktur. Her tür ticarete açıktırlar.
- Girişimcilerin kıst bir pazar modeli yoktur. Onlar için herkes ve her yer potansiyel pazardır.
- Takas modelinin bir üst segmenti olan bölgede olmayan bir ürünü taşımacılık sistemi ile (kervanlar veya deniz yolu) bir başka bölgeye ulaştırmak temel amaçtır.
- Bu dönemde girişimcilik adına yaşanan en büyük sorun, yağmalama olaylarıdır. Bir başka ifade ile güvenlik sorunudur. Bu sebeple girişimciler kârın tamamından olmamak adına koruma birlikleri ile kârlarını paylaşmaya her zaman hazırdırlar.
- Bankacılık sistemi henüz gelişmediği için dönemin en büyük alışveriş argümanı altın, gümüş, para ve diğer kıymetli madenlerdir. Ayrıca bunlara ilave olarak tüccarların güvendikleri tacirlerle yapılmış sözleşme ve poliçeleri de kullandıkları gözlenmektedir (See, 2000).

Kısacası devrin tüm olumsuzluklarına, çağın dezavantajlarına ve yetersizliklerine rağmen maceracı ruhlu, her türlü riski göze alabilen girişimciler ticaretin gelişmesine katkı sağlamışlardır. Bu durum sadece girişimciliği değil, kültürel alışverişler, yenilikler, sermaye birikimi, hukuk, sosyal yapı ve hatta devletlerin yönetim şekilleri üzerinde dahi olumlu etkiler meydana getirebilmiştir (Tilly, 2000).

2.1.2. Sanayi Devrimi Sonrası Dönem

Kavramsal olarak "sanayi devrimi" terimini ilk olarak tarihçi Arnold Toynbee tarafından kullanılmıştır (1884). Toynbee sanayi devriminin başlangıcını 1760 yılı olarak kabul etmiştir. Başlangıç ülkesi olarak da İngiltere'yi göstermiştir. Bu dönemi farklı kılan hükümdarların veya devlet eliyle değil, sadece kâr amacı güden ve adına "burjuva" denilen yeni bir girişimci sınıfının varlığıdır (Braudel, 1985). Sanayileşme süreci ile birlikte girişimci birey tipi farklı bir boyuta taşınmış, toplumda daha seçkin ve söz sahibi olan bir sınıf oluşmuş, oluşan bu sınıf sadece ekonomik gücü değil, devlet erkine de ortak olma çabası içine girmiştir (Küçük, 2005). Tarihsel süreç içerisinde girişimcilik 1930'lu yıllarda yaşanan büyük ekonomik bunalım ve devamında gelen II. Dünya Savaşı'nın yıkıcı etkilerinden olumsuz yönde etkilenmiştir. Dönemsel veriler dikkate alındığında, 50 milyon insan işsiz kalmış, dünyadaki toplam üretim %42 oranında, ticaret ise %65 oranında azalış göstermiştir (Halilçolar, 2003). Savaşın bitimi ile birlikte ortaya çıkan talep açığı ve buna karşılık kamu girişimciliğinin etkin oyuncu oluşu ekonominin, eş zamanlı olarak da şirket yapılarının merkezîyetçiliğine yol açmıştır. Bu dönemde "güçlü devlet, güçlü ülke" sloganı çoğu gelişmiş ülkede dahi kabul görmeye başlamıştır. Ancak 1970'li yıllarda yaşanan petrol bunalımı sonrası dönemde devletçi ekonomi modellerinin yetersiz kaldığı ve "bireysel girişimciliğin" ön planda olmaya başladığı yeni bir dönem başlamıştır. Ayrıca bu dönemde yaşanan gelişmeler, bilişim teknolojileri, enformasyon sistemlerinde yaşanan yenilikler ve buluşlar katılımcı bir demokratik yaşamı, beraberinde ise bireysel bazlı girişimciliğe hız kazandırmıştır (Aytaç, 1999).

Sanayi devrimi sonrası dönemin girişimcilik özelliklerini şu şekilde sıralanabilir:

- Geleneksel üretim modelleri bırakılmış, aile ve akrabalık temelli şirket modelleri yerine profesyonel ortaklıklar ve çıkar ilişkilerine dayalı ekonomik ilişkiler yaygınlaştı.
- Devletler girişimci ve yenilikçi fikirleri olan yatırımcılara ekonomik rekabette öne geçebilmek adına daha fazla önem ve destek vermeye başlamışlardır.
- Yerel ve ülke çapındaki pazarlara ilave olarak uluslararası pazarlara açılma başlamış, bu durum üretim süreçlerinde uzmanlaşmayı da beraberinde getirmiştir.
- Seri üretim modelleri benimsenmiş, geleneksel üretim modelleri terk edilmeye başlanmıştır.

- Artan talep ve üretim modellerindeki değişme kırsaldan kentlere göçü başlatmış, bu değişim süreci sosyal hayat ve birey ilişkilerinde de kendini göstermiş, bireysellik ön plana çıkmaya başlamıştır.
- Sermaye birikimi daha güçlü girişimci modellerinin oluşmasını, yenilik ve icatlara daha fazla önem verilmesini beraberinde getirmiş, tüm bu hızlı değişim süreci hem ekonominin hem de teknolojinin gelişmesine büyük katkılar sağlamıştır (Hobsbawm, 1998).

Dünya genelinde gerçekleşen köklü ekonomik değişiklikler, aynı zamanda siyasi ve sosyal yapıda da köklü değişikliklere neden olmuştur. Demokrasinin katılımcı yapısı ve adem-i merkezizetçi yönetim biçimi sonuç olarak ortaya “daha az devlet=daha demokratik toplum” görüşünü beraberinde getirmiştir. Bu değişim rüzgârı “dinamik girişimci” yatırımcı tipini meydana getirmiştir. Böylece sanayi devrimi sonrası devletten bağımsız, yeniliklere açık, risk almaktan çekinmeyen, mevcut işletmesini daha ileriye taşıma ve büyüme temelli yepyeni bir girişimcilik modeli iktisadi hayattaki yerini almıştır (Lajuie, 1968).

2.1.3. Türkiye’de Girişimcilik

Türkiye’de girişimciliğin bugününü ve yapısal sorunlarını daha iyi analiz edebilmek için süreci geçmişten günümüze tarihsel bir akış çizgisi içinde ele almak gerekir. Bu bağlamda Türkiye’de girişimcilik anlayışını Osmanlı İmparatorluğu Dönemi ve Cumhuriyet Dönemi olarak iki ayrı dönem şeklinde ayırma tabi tutulabilir (Öktem vd. 2007).

Ülkemizde girişimciliğin salt düzeyde kalması ve gelişmemesi özellikle Osmanlı İmparatorluğu döneminde, Türklerin büyük oranda çiftçilik ve askerlik alanında faaliyet göstermesinden kaynaklıdır. Gerileme ve yıkılış dönemine kadar Osmanlı İmparatorluğunda ticaretin ağırlıklı olarak gayrimüslim tebaanın elinde olduğu gözlenmektedir. Savaş sonrası dönemlerde ise yerli halk ticaret yapmak yerine tarım ve hayvancılıkla uğraşmayı tercih etmiştir (Küçük, 2005). Aslında Osmanlı İmparatorluğu’nun kuruluş ve yükselme dönemlerine bakıldığında bir esnaf ve sanatkâr örgütü olarak faaliyet gösteren ahilik teşkilatının oldukça etkin olduğu ve başarılı bir grafik çizdiği gözlenmektedir. Ancak İmparatorluk birden çok ülkeyi alan sınırlara ulaştığında bir nevi milletler arasında iş bölümü zorunluluğunun ortaya çıktığı anlaşılırken, Türklerin ticaret dışında bırakıldığı, buna karşılık Rum, Levanten, Ermeni ve Yahudilerin ise ticari hayatı şekillendirdikleri görülmektedir (Burke, 2021).

Osmanlı yıkılış döneminde özellikle “yerli” girişimciliği desteklemek adına bankacılık ve sigortacılık sektöründe yenilikçi gelişmeler olmuş, bu dönemde kurulan Osmanlı Bankası bireysel girişimciliğin teşvik edilmesi adına kredi ve destek programlarına başlamıştır. Ancak bu dönemde eğitilmiş bireyler daha çok kamu kurumlarında çalışmayı tercih ettikleri için esnaflık Türk tebaa arasında neredeyse hiç yapılmamaya başlamış ve büyük oranda gayrimüslim tebaa tarafından gerçekleştirilmiştir. Osmanlı’nın son dönemlerinde yabancılara verilen gümrük imtiyazları ve vergi kolaylıkları zaten yerli halk arasında çok düşük düzeyde olan ticari ve sanayi hayatın bitme noktasına gelmesine neden olmuştur (Gödek, 1994). Bu dönemde Batı’dan farklı olarak Osmanlı’da ticaret gelişirken sanayinin gelişmediği gözlenmektedir. Özellikle ticareti yapan büyük bölüm gayrimüslim tebaadan oluşmaktadır. Bu dezavantajlı durum sürekli olarak dışarıdan tahrik edildiği için her zaman bir savaş, kargaşa ve kaos ortamı süregeldiğinden her an yurt dışına çıkılacakmış endişesi var olmuştur. Tüm bu olumsuz koşullar nedeniyle her ne kadar ticaret mallarını, nakdi ve aynı ödeme araçlarını götürmek mümkünse de sanayi ve teknolojiye dair makine ve teçhizatları götürmek mümkün görünmediğinden neredeyse bu alanda hiçbir yatırım ve çalışma yapılmadığı görülmektedir (Davutyan, 2021).

Osmanlı Devletinin fethedildiği günden sona erdiği zamana kadarki yegane başkenti İstanbul olmuştur. Bu açıdan hem ticaretin hem de bütün yenilikçi hareketin de başkentidir İstanbul. Sürekli devam edegelen savaşlar ve genç nüfusun devamlı surette askere alınması da başta İstanbul olmak üzere girişimciliği olumsuz etkilemiştir. Özellikle Osmanlı İmparatorluğu’nun son dönemlerinde II. Abdülhamit’in İstanbul için almış olduğu önlemler girişimciliğin şekillenmesinde önem arz etmektedir. II. Abdülhamit döneminde İstanbul’a dışarıdan göçün yasaklanması ile birlikte işgücü ucuzlamamış, çalışarak elde edilen ücret yeterli düzeyde görüldüğü için yeni arayışlar olmamış ve girişimcilik çok düşük düzeylerde kalmıştır. Ayrıca gayrimüslim tebaanın askerlik zorunluluğunun bulunmaması meslek sahibi olma, yeni iş kurma açısından avantaj sağlamıştır. Tüm bu olumsuzluklar uzun savaşların süre geldiği Osmanlı İmparatorluğu’nda Türk nüfusun “girişimcilik bakımından” dezavantajlı konumda kalmasına neden olmuştur (Tokgöz, 2001).

Dönemin koşulları da göz önüne alındığında girişimcilik alanında en büyük adımlar ordunun ve sarayın ihtiyaçlarını karşılamak üzere kurulan fabrikalar şeklinde kendini göstermektedir. Beykoz'da askeri mühimmat fabrikası (ayakkabı, çizme, palaska, fişeklik), İstanbul Feshane Tesislerinde battaniye, fes, çuha fabrikası; Hereke'de saten, kadife, ipek kumaş fabrikası, İstanbul Bakırköy'de pamuklu dokuma fabrikası, son olarak da yine İstanbul'da devlet eliyle Yıldız Çini Fabrikası kurulmuştur. Bu fabrikalar Cumhuriyet döneminde de üretime devam etmişlerdir (Aşkın vd., 2011).

Osmanlı İmparatorluğu'nda gerçek anlamda girişimciliği 1913 yılında Teşviki Sanayi Muvakkati ve 1913-1915 yılları arasında kurulan sınaî tesisleri ile görmekteyiz. Bu dönemde sanayi amaçlı üretim için fabrika toprağı verme, vergi muafiyeti sağlama, üretim destekleri, devlet kurumlarını zorunlu alıcı kılma gibi teşvik tedbirleri kabul edilmiştir. Bu noktada temel amaç sermaye birikiminin oluşmasına destek sağlamak ve yeni bir özel sektör girişimciliği meydana getirmektir (Gödek, 1994).

Tüm mevcut veriler ışığında Osmanlı İmparatorluğu'nda son dönem (1800-1915) hariç neredeyse girişimcilik adına hiçbir olumlu gelişmenin olmadığı görülmektedir. Son dönemde devlet destekli yapılan girişimcilik çalışmalarında ise özel sektörün elinde yeterli düzeyde sermayenin olmayışı ve ticaretin büyük oranda gayrimüslimlerin elinde oluşu nedeniyle özel sektör girişimciliğinin küçük atölyelerin ötesine geçemediği sonucu ortaya çıkmaktadır.

Osmanlı İmparatorluğu'nun sona ermesi ve Cumhuriyet döneminin başlaması ile birlikte siyasal bağımsızlık savaşı yerini bir nevi ekonomik bağımsızlık savaşına bırakmıştır. Özellikle İzmir İktisat Kongresi'nde alınan kararlar bu düşünceyi destekler niteliktedir (Akarsu&Döven, 2022). Bu dönemde yapılan girişimcilik faaliyetleri halk kesiminde gerçek anlamda bir sermaye birikimi olmaması nedeniyle ağırlıklı olarak devlet eliyle gerçekleştirilmiştir. Kongrede alınan kararlara bakılacak olursa;

- Sanayinin teşvik edilmesi,
- Milli banka kurulması,
- Şirket birleşmelerinin kolaylaştırılması (A.Ş.'lerin teşvik edilmesi),
- Yerli üretimin teşvik edilmesi (İthal ikamesi),
- İşçi hakları ve sendikal hakların tanınmasıdır (Aşkın vd., 2011).

Söz konusu Kongrede, temelde ekonomik hayatın yeniden şekillendirilmesi ve savaştan çıkmış bir halkın ekonomik hayata aktif katılımının sağlanması anlamında yeniden teşvik edilmesine yönelik adımlar atıldığı görülmektedir (Küçük, 2005). Bu dönem aynı zamanda "ulusal bir ekonomik model inşası" olarak da nitelendirilebilir. Burada alınan kararlar hızla hayata geçirilmiştir. İlk olarak da 1927 yılında Teşviki Sanayi Kanunu çıkarılmış, özel teşebbüs eliyle yeni fabrikaların kurulması hedeflenmiştir. Bu dönemde en hızlı gelişen iki sektör bankacılık ve gıda sektörüdür. Özellikle ülke genelinde farklı illerde pancarın bol yetişmesiyle de orantılı olarak birçok yeni şeker fabrikası açılmıştır (Danışık, 2001). Aynı zamanda devlet eliyle yapılan yatırımlar da devam etmiş olup, Merinos, Sümerbank, Etibank vb. kuruluşlar yine bu dönemde kurulmuşlardır. Ancak 1929 ekonomik krizi önce ABD, devamında küreselleşmenin getirdiği etki ile tüm dünyayı ve genç Türkiye Cumhuriyetini de olumsuz etkilemiş ve girişimciliği sekteye uğratmıştır (Küçük, 2005).

1930-1950 dönemi Türkiye Cumhuriyeti'nde devletçi iktisat politikalarının devam ettiği bir dönemdir. Bu dönemle birlikte planlama sürecine geçilmiş, birinci, ikinci ve üçüncü beş yıllık sanayi planları hazırlanmıştır. Ayrıca bu dönem bürokratik yapının da şekillenmeye başladığı, bakanlıkların ve bağlı kurumların kurulduğu bir dönem olarak karşımıza çıkmaktadır. Ancak yine 1929 ekonomik krizinde olduğu gibi II. Dünya Savaşı'nın patlak vermesi gelişme ivmesinin yavaşlamasına, gelişmekten daha çok koruyucu politikaların varlığını göstermesine neden olmuştur. 1940 yılında çıkarılan Milli Korunma Kanunu özel sektör girişimciliğini teşvik etmekten çok savaş koşulları içinde piyasayı düzenleyici ve arz talep dengesini sağlayıcı bir rol üstlenmiştir. Bu dönemde de uygulanan "devletçi ekonomik modelin" özel sektörün oluşmasına çare olmadığı görüldüğü için eleştiriler gelmeye başlamış, 1948 yılında gerçekleştirilen Milli Ekonomi Kongresi ile birlikte iktisadi açıdan devletçilik modelinden çıkılarak özel sektörün teşvik edildiği ve özel müteşebbislerin girişimci olmasının gerekliliğini vurgulayan bir ekonomik süreç başlamıştır (İncili, 2022).

1950'li yıllardan itibaren Türkiye'de sanayileşme alanında özel sektörün etkin bir hareketliliği gözlenirken, devletçilik olgusu reddedilmeye başlanmıştır. Sermaye birikiminin oluşması ile birlikte

de yeni işletmeler kurulmuştur. Günümüzde de devam eden birçok işletmenin temelleri bu dönemde atılmış olup girişimciliği özendirici pek çok destek yine bu dönemde verilmeye başlanmıştır. 1960-1970 yılları arasında bu ivme devam etmiş, ticaret ve tarımdan endüstriye geçiş hız kazanmıştır. Bu dönemde girişimciliğin hız kazanmasında;

- Eğitim düzeyindeki artış ve yurt dışında eğitim görmenin özendirilmesi,
- Küreselleşmenin getirdiği etki ile dünyadaki teknolojik değişimlerden haberdar olma,
- Batıya entegre olma fikrinin devlet politikası haline gelmesi,
- Kırsaldan kente artan göçün yeni iş alanları meydana getirmesinin önemli etkileri olmuştur (Müftüoğlu vd., 1996).

Osmanlı Devletinin yıkılışından Türkiye Cumhuriyetinin ilk yıllarını kapsayan dönem girişimcilik anlamında işlerin yolunda gitmeye başladığı bir dönemdir (1920-1929). Ancak 1929 Ekonomik Buhranı, II. Dünya Savaşı nedeniyle kötüleşen ekonomik hayat 1970-1980 arası dönemde de kendini petrol krizi ve Kıbrıs Barış Harekâtı sonrası gelen ambargo, yüksek enflasyon ve siyasal istikrarsızlıklar sonucunda gerileme döneminin yaşanmasına neden olmuştur. Tüm bu olayların sonucunda doğal olarak ekonomik anlamda en olumsuz etki bireysel girişimcilik sisteminde görülmüştür. Bu dönemde ekonomi daralmış, toplumun beklentilerini karşılamanın gerisinde kalmıştır (Danışık, 2001).

Gerek Osmanlı Devleti gerekse Türkiye Cumhuriyeti döneminde girişimcilik anlamında en önemli adımların özellikle özel sektör ve bireysel girişimcilik açısından 1980 ve sonrası dönemde atıldığını görmekteyiz. Bu noktada en belirleyici unsurun 24 Ocak 1980 yılında alınan ithal ikamesi yerine serbest piyasa ekonomisi ve ihracata yönelik kalkınma stratejisine geçilmiş olmasıdır. Bu strateji beraberinde devlet tarafından serbest piyasa ekonomisi sistemini ve özellikle ihracat temelli girişimciliğin desteklenmesini beraberinde getirmiştir (Arıkan, 2004).

1980 sonrası dönemde hükümetler yaptıkları açıklamalarda piyasanın işleyişine müdahil olmayacak, sadece gerektiğinde düzenleyici bir rol oynayacaklardı. Tam anlamıyla bir serbest piyasa ekonomisi modeline geçilmiş, fiyatlar arz ve talebe göre belirlenecekti. Özellikle ekonomik açıdan sistemi sekteye uğratan kur sisteminin dengeye getirilmesi adına sabit kur politikası modeli uygulanmaya başlamış, kur her gün ilan edilerek Türk Lirasının değer kaybının önüne geçilmeye çalışılmıştır. Resmi olarak devam etmemekle birlikte ancak yurt içinden temini mümkün bulunmayan ürünler için ithal izni verilmiştir. Bunun içinde ağır ithal vergileri getirilmiştir. Bu dönemde girişimcilik hız kazanmakla birlikte sürekli değişen mevzuatsal içerik girişimciliği sekteye uğratmıştır (Müftüoğlu & Durukan, 2004).

Türkiye 1990'lara geldiğinde Gümrük Birliği'ne üye olunmuş, özellikle yeni girişimciler ayakta kalabilmenin yollarını aramaya başlamışlardır. Bireysel girişimcilere maddi açıdan destek ve ucuz kredi imkânı sağlamak adına 1990 yılında KOSGEB kurulmuştur. Bu dönem sadece yurt içinde değil, yurt dışında da rekabet edilmek adına yabancı dil öğrenmeyi, dış ticareti, gelişen teknolojiyi takip etmeyi bir nevi zorunluluk haline getirmiştir. 1994 yılında yaşanan ekonomik krizi Türk girişimler başarı ile atlattırmışlardır. 2000'li yıllara geldiğinde ise tamamen bilimsel ve her alanda teknolojiye dayalı bir girişimcilik modeli olan "dinamik girişimcilik" ekonomik hayattaki yerini almaya başlamıştır (İncili, 2022).

Girişimcilik konusunda gerekli donanımına ve yetkinliğe sahip olmayanlar 2000'li yıllardan itibaren 1 yıl gibi kısa bir sürenin içinde yeni açmış oldukları iş yerini kapatma noktasına gelmişlerdir. Bu sebeple bir girişimcide bulunması gereken özellik ve yetkinlikler de farklılık göstermeye başlamıştır. Yeni dönemin girişimciden beklediği özellikleri şu şekilde belirtmek mümkündür:

- Alanında iyi bir eğitim almış olmak,
- Dünyadaki gelişmeleri takip edebilmek ve ayak uydurabilmek,
- Teknolojiyi yakından takip edebilmek,
- Kaliteye önem vermek,
- Müşteri memnuniyetine önem vermek,
- Doğru personel politikasını uygulamak,
- Takım çalışmasına önem vermek ve günceli yakalamak,
- Heyecanlı, atılgan, üretici ruhlu ve sabırlı olmak.

Küreselleşmenin ve artan nüfusun, gelişen teknolojinin de etkisi ile günümüz dünyasında sadece girişimci olmak, yeni bir iş yeri açmak yeterli olmayıp rekabet edebilmeyi de zorunlu kılmıştır. Rekabet edemeyenler iş hayatının dışında kalmaktadır (Raten, 2021). Bu dönem Türkiye açısından girişimciliğin ve bireysel yatırımcı olmanın önem arz ettiği bir dönem olmakla birlikte aynı zamanda beraberinde bazı sorunları da getirmiştir.

3. Türkiye’de Girişimciliğin Yapısal Sorunları

Türkiye’de girişimciliğin sorunlarını farklı başlıklar altında değerlendirmek çözüm noktasında çalışmaya farklı perspektiflerden bakmaya olanak sağlayacaktır.

3.1. Ekonomik Sorunlar

Osmanlı Devletinden günümüze süre gelen savaş ve ekonomik krizler, siyasal istikrarsızlıklar, ekonomik yetersizlikler girişimcilik faaliyetlerinin gelişmesindeki en büyük engel olarak söylenebilir. Bu bağlamda bir ülkenin ekonomik istikrarı belki de girişimcilik açısından en önemli etken olarak değerlendirilebilir. Keza globalleşmenin getirdiği yansımalar, dünya çapında yaşanan ekonomik krizlerin etkileri, devamında gelen belirsizlikler girişimcilerin yeni riskler alarak yeni yatırımlara girişmesini engellemekte, yeni yatırımların ötelenmesine neden olmaktadır (Şahin&Palta, 2020). Bu dönemler aynı zamanda döviz krizlerinin yaşandığı, kurdaki dalgalanmaların özellikle planlama yapabilmek adına olumsuz sonuçlar meydana getirdiği zamanlar olarak karşımıza çıkmaktadır. Doğal olarak yeni girişimciler risk almaktan korkmakta ve yeni yatırımlar konusunda çekimser davranmaktadırlar (Kuğu, 2005).

Sırasıyla 1994, 2000, 2001, 2007, 2009, 2013, 2019-2021 pandemi dönemi krizleri girişimciliğin yavaşlamasına neden olduğu gibi aynı zamanda işsizliğin artmasına da neden olmuştur. Ayrıca Türkiye’yi kredi ve bankalar, dış ticaret, yatırımcı-tüketici davranışları açısından da olumsuz yönde etkilemiştir (Dinçsoy, 2022).

Türkiye açısından belirtmek gerekir ki devletin girişimciliğin geliştirilmesi adına destekleyici faaliyet ve teşvikler açısından yetersiz düzeyde kaldığı görülmektedir. Bunun en büyük göstergesi Türkiye’de faaliyet gösteren şahıs şirketlerinin ve ticari şirketlerin büyük bir bölümü kendi öz sermayeleri ile kurulmuş olmaları ve ekonomik yaşamlarını bu koşullar altında sürdürmeleridir. Bu durum KOBİ’lerin (Küçük ve Orta Büyüklükteki İşletmeler) ekonomik açıdan büyüyememesinin en büyük göstergesidir. Tüm bu olumsuzluklara rağmen Türkiye’de KOBİ’ler toplam girişimciliğin %99,8’ini istihdamın ise %74,2’sini oluşturmakta, kümülatifte de %52,8’lik katkı ile mevcut ekonomik yapının en büyük oyuncularını konumuna gelmişlerdir. Türkiye, Küresel Girişimcilik Endeksi Raporuna göre de (2021) değerlendirmeye alınan 132 ülke arasında 41. sırada yer almaktadır. Raporda en yüksek puan yüksek gelişme potansiyeli ve risk sermayesi ile ürün inovasyonu kategorilerinden alınmıştır (www.euronews.com). Bu açıdan Türkiye’nin girişimcilik adına kat etmesi gereken oldukça uzun bir yol bulunmaktadır.

Tüm bu anlatılanlar ışığında özellikle 1980 sonrası dönemde Türkiye’de girişimciliği desteklemek adına yoğun bir çaba sarf edilmesine karşın ekonomik olarak yetersiz koşulların varlığı girişimciliğin gelişimini sınırlandıran en önemli olumsuz etki olarak değerlendirilebilir.

3.2. Bürokratik ve Siyasi Sorunlar

Tüm yönetim sistemlerinde olduğu gibi Türk Bürokrasi sistemi de içinde bulunduğu coğrafyanın etkisi altında gelişmiş ve şekillenmiştir. Bu bağlamda Türk Bürokrasi sistemi bir yanı ile Orta Doğulu iken, Avrupa Birliği üyeliği sürecinin getirdiği etki ile de bir yanının Batılı olduğunu söylemek yanlış olmayacaktır. Bu yapısal serencam sistemin yavaşlamasına neden olmakta ve bu yavaşlama süreci girişimcilik segmentinde de kendini göstermektedir (Gökçe&Şahin, 2002).

Girişimcilik anlamında bürokratik açıdan ilk karşımıza çıkan sorun Türk bürokratik sisteminin merkeziyetçiliğidir. Türkiye tarihinde yönetsel sistem Tanzimat’tan bu yana merkeziyetçi bir yapıdadır. Girişimciliğe dair yapılan tüm yasalar, kurulan kurumlar, alınan kararların neredeyse hepsinde özerklik ilkesi bulunmasına karşın tekeli nitelikte bir anlayışla gerçekleştirilmiştir (Kılıç, 2022).

Yine aşırı merkeziyetçilik Türkiye’de yeni fikirlerin hayata geçirilmesine, yenilikçi fikirlere ket vurmaktadır. Türkiye’de her idari yapının kendi içinde kurallar bütünü oluşturulmuş, kendi kurallarına

uymayan hiçbir yaklaşım kabul edilmemektedir. Bu durumun doğal sonucu olarak bürokratik yapı katı kuralları olan ve esnekliği, yapılabirliği reddeden bir sistem haline dönüşmüştür. Bu durum sadece girişimcilik açısından değil, kurumların kendilerinin de evrak ve gereksiz yoğunluk içinde boğulmalarına da sebep olmuştur (Gökçe&Şahin, 2002).

Bürokrasi, toplumsal sistemin merkezinde yer alan, sadece bireylerin sorunları ve çözüm noktasında değil, bir o kadar da kurumların sorun ve çözümleri adına da önem arz eden bir yapısal süreçtir. Bürokrasinin siyasallaşması bir başka ifade ile bürokrasi üzerinde siyasal bir etkinin varlığı bürokrasiyi bir nevi siyasal partilerin kendi yararlarını ulusal menfaatlerin önüne geçirmesi anlamına gelmektedir. Girişimcilik sistemine etkisine bakıldığında ise siyasal iktidara yakın bürokratlar kendilerine yakın gördükleri girişimcilik ve yatırım faaliyetlerini desteklemekte, bu durumda “adam kayırma” süreci siyasal boyuttan çıkararak ekonomik boyuta taşınmaktadır (Gökçe&Şahin, 2002). Bu durumda alarak ideolojisine yakın olan girişimcilik fikirleri iktidarın getirdiği gücün rüzgârını da arkasına alarak ilerlerken sadece siyasal ideolojiye yakın olmadığı için belki de ekonomik anlamda daha büyük katkı sağlayabilecek yatırım ve proje fikirleri gereken ilgiyi görmemekte ve devletin sağladığı teşviklerden yararlanamamaktadır. Bu yönüyle değerlendirildiğinde bürokrasinin ve siyasetin ekonomik yaşamın ülke genelinde şekillenmesinde olumsuz etkileri olduğunu söylemek yanlış olmayacaktır (Kılıç, 2022).

Bürokrasi ve siyasetin girişimcilik üzerine meydana getirdiği bir başka olumsuzluk ise inovasyon süreçlerinin yavaş ilerlemesi ve ekonomik hayata geç adapte olmasıdır. Kamunun inovasyona destek vermesinin üç temel zorunluluğu vardır. Birincisi inovasyon uygulanmayan kamu kurumları ellerindeki bütçeyi verimli olarak kullanamamakta, bu durum da özel sektör ve girişimcilige daha düşük bir bütçe ayrılmasına neden olmaktadır. İkinci olarak bir kamu kurumunun vermiş olduğu hizmet nedeniyle tüm katılımcı ve faydalanıcıların tatmin olması gerekmektedir. Sadece belirli bir kesimin memnuniyeti adına uygulanan yönetim modeli eşitlik ilkesine aykırı bir sistem ve gelişimin önünü kapatan bir düzen olacaktır. Üçüncü ve son olarak ise elde edilen sonuçların doğru bir şekilde analiz edilememesi sonuç ne olursa olsun her halükarda mevcut yönetimin sürekli olarak kendini başarılı addetmesine neden olacaktır. Bu açıdan özellikle bürokratik yapının başarı değerlendirme kriterleri doğru bir şekilde analiz edilmelidir. Bu durum girişimcilige bürokratik ve siyasal yapı açısından verilen desteğin doğru bir şekilde ölçülebilmesi adına da büyük önem arz etmektedir (Aydın&Taş, 2017).

Bu açıdan bürokrasi ve siyasetin kamu yaşamına sürekli müdahil olduğu ekonomik yapılarda girişimcilik özellikle yanlış tutum sergileyen devlet sistemleri üzerinde olumsuz etkiler meydana getirmektedir. Bu durumun Türkiye’de de dönem dönem yaşandığı gözlenmektedir. Bu tarz bir yaklaşımın önüne geçmek adına herkese eşit düzeyde imkan sağlanan bir yaklaşım sistematigi özellikle girişimcilere yönelik olarak uygulanmalıdır. Ayrıca kamu yönetimi sisteminin sürekli güncellenerek “verimlilik” esaslı, inovatif fikirler hayata geçirilmelidir. Bürokratik yapı sürekli olarak kendini güncelleyerek, küresel düzeydeki tüm gelişmeleri yakından takip edebilmelidir.

3.3. Girişimcilerden Kaynaklanan Sorunlar

Sektörel ayırım yapılmaksızın yeni bir girişimcinin dikkat etmesi ve projesini hayata geçirirken göz önünde bulundurması gereken hususlar bulunmaktadır. Bu bağlamda Türkiye’de kurulan yeni girişimcilik faaliyetlerinin neredeyse %80’e yakın kısmı faaliyete başladığının ilk yılında kapanmaktadır. Bu durumun ortaya çıkmasında girişimcinin yeterli düzeyde deneyiminin olmayışı, en öncelikli konulardan biri olarak karşımıza çıkmaktadır. Örnek vermek gerekirse bir restoran sahibinin açmayı planladığı yeni bir iş yerinde her işi kendisi de yapabilecek düzeyde bir deneyiminin olması gerekmektedir. Girişimcilerin büyük bir bölümünün özellikle faaliyetlerinin ilk yılında başarısız olmaları nedeniyle iş yerlerini kapatmak zorunda kaldıkları bilinmektedir (www.data.tuik.gov.tr/2022/girisimcilik). Bu bağlamda ekonomik açıdan başa baş noktasına gelebilecek düzeye ulaşıncaya kadar işletmenin ayakta kalması için yapılması gereken her şeyi; gerekirse bizatihi kendisi yapabilecek düzeyde bir deneyime sahip olunmalıdır. Bu deneyim düzeyine sahip olmayan ve “kesin bu iş tutar” felsefesiyle yolan çıkan çoğu girişimci başarısız olmakta ve piyasa koşulları dâhilinde tutunamamaktadır (Uymaz, 2019).

İş planı girişimcilik faaliyetinin başarıya ulaşması adına en önemli kriterlerden biridir. İş planı hazırlamadan “ben biliyorum, ben yaparım” düşüncesi ile girişilen faaliyetler maalesef başarısızlıkla sonuçlanmaktadır. İş planı hazırlanırken aceleci bir şekilde davranmak, detayları göz önüne almadan

girişimciliği başlatmak, ilerleyen dönemlerde karşılaşılabilecek sorunların çözümüne dair fikir üretmemek sürecin tıkanmasına ve girişimciliğin başarısız olmasına neden olmaktadır. Girişimcilerin unuttuğu ve dikkate almadığı konulardan biri olarak yine planlama sürecinde her şeyin yolunda gideceği ve hiçbir olumsuz durumun olmayacağını tasarlayarak yola çıkılmasıdır. Bu bağlamda mutlaka karşılaşılabilecek sorunlar da göz önüne alınarak işlerin istenildiği gibi gitmediği durumlarda nasıl bir strateji izleneceğine dair planlar ve stratejiler oluşturulmalıdır (Perktaş, 2022).

Her işletmenin faaliyet alanına bağlı olarak mali ve hukuki sorumlulukları bulunmaktadır. Bir girişimcinin ülke ayrımı olmaksızın iş kuracağı sektörle ilgili mali ve hukuki konuları detaylı bir şekilde öğrenmesi gerekmektedir. Bu bağlamda profesyonel bir destek almak öncelikli tercih olmalıdır. Girişimcilik anlamında Türkiye özelinde gerekli mali ve hukuki desteğin alınması gerekmektedir. Yatırım yapılması düşünülen sektör açısından yeterli düzeyde araştırma yapmadan bir girişimcilik faaliyeti gerçekleştirmek de girişimcilik adına yapılan hatalar arasındadır. Bunun önüne geçebilmek adına deneyimli bir mali müşavir veya muhasebe bürosu ile çalışılması özellikle işin ilk kurulduğu dönemde bir nevi koruyucu kalkan görevi görecektir (Konak, 2019).

Ürün, pazar ve rakip analizi potansiyel müşteri grubuna yönelik öncelikli olarak belirlenmesi gereken analiz gruplarının başında gelmektedir. Satılması planlanan ürün ya da sunulması düşünülen hizmete potansiyel müşterilerin ne düzeyde ihtiyacının olduğu, nasıl tepki verecekleri iyi analiz edilmeden yapılan girişimcilik faaliyetlerinin başarıya ulaşması oldukça zor gözükmektedir. Hayata geçirilmesi düşünülen girişimcilik faaliyeti başkaları tarafından yerine getirilmekte ise müşteri kazanmak adına hangi adımların atılması gerektiği, özellikle ilk beş yıllık sürede muhtemel rakipler arasında ne gibi farkların olduğunun tespit edilerek müşteri kazanma stratejilerinin geliştirilmesi gerekmektedir. Aynı zamanda kazanılan müşterilerin de kaybedilmemesi adına sürekli düzeyde müşteri memnuniyeti için yeni olarak neler yapılabileceğinin iyi bir şekilde planlanması gerekir. Aksi takdirde kolay kolay hiçbir müşteri mevcut hizmet noktasını değiştirmek istemeyecektir (Koyuncu, 2020).

Son olarak gerek kuruluş aşamasında gerekse faaliyete geçtikten sonra günceli takip etmek, teknolojiyi iyi kullanabilmek artık büyük önem arz etmektedir. Yeni bir girişimcilik fikrinin harekete geçirilmesi noktasında girişimcilerin teknolojinin getirdiği nimetlerden faydalanması, işletmenin internet sayfasının olması, sosyal medyayı iyi kullanabilmesi gerekmektedir. Kendini yenileyemeyen, günceli yakalayamayan işletmeler kapanma noktasına gelmeseler dahi büyük bir ilerleme ve atılım yapamadıkları gözlenmektedir. Ayrıca işlerin istenildiği gibi gittiğine inanılan bir süreçte girişimcinin özgüven patlaması yaşayarak sürekli olarak bu şekilde işlerin devam edeceğini düşünmesi de işletmenin gerilemesine hatta kapanmasına neden olabilecek unsurlar arasında sayılabilir. Bu açıdan her girişimcilik hareketi günceli ve en azından kendi sektöründeki teknolojik ve yapısal değişiklikleri iyi takip etmeli, her daim rekabete hazır olmalıdır (Bektaş, 2021).

4. KOSGEB ve Girişimcilikteki Rolü

Türkiye’de kamuya bağlı birçok kurum ve kuruluş girişimcilere yönelik destek vermekte bir nevi girişimcilik sisteminin ekosistemini oluşturmaktadır.

Tablo 1: Girişimcilere Destek Veren Kurum ve Kuruluşlar

KURUM	GİRİŞİMCİLİK DESTEKLERİ
Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı	İnovatif nitelikte çalışmalara destek vererek yeni girişimci sayısının artırılması, sanayi ve teknolojik altyapının güçlendirilerek rekabet gücünün artırılmasına destek sağlamak.
Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı	Yıllık programlar dâhilinde girişimciliğin geliştirilmesine dair politikalar ile esnaf ve sanatkârlara yönelik maddi desteklerin sağlanması, kalkınma ajansı faaliyetlerinin denetlenmesini koordine etmek.
Ticaret Bakanlığı	Özellikle dış ticarete yönelik girişimcilik faaliyetlerinin desteklenmesi ve yatırım teşvik imkânlarından, serbest bölge avantajlarından yararlanılmasını sağlamak.

Tablo 1: Devamı	
KURUM	GİRİŞİMCİLİK DESTEKLERİ
Hazine ve Maliye Bakanlığı	Girişimcilik açısından vergisel avantajlar sağlamak.
Dışişleri Bakanlığı	Yurt dışında faaliyet bulunan, bulunmayı hedefleyen girişimcilere konsolosluk ve elçilikler aracılığıyla destek sağlamak.
KOSGEB	Tüm küçük ve orta büyüklükteki işletmelere yönelik maddi (kredi, teşvik, hibe vb.) ve lojistik (personel desteği, uzman desteği, fuar desteği vb.) destek sağlamak.
Türk Standartları Enstitüsü (TSE)	Girişimcilere yönelik uluslararası standartları hazırlayarak yayınlamak ve destek vermek.
Türkiye Bilimsel ve Teknolojik Araştırma Kurumu (TÜBİTAK)	Girişimcilerin yenilikçi adımlarına yönelik Ar-Ge faaliyetleri konusunda destek olmak ve koordine etmek.
Ekonomik Koordinasyon Kurulu	Girişimciler adına devlet yardımları konusunda koordinasyonu sağlamak.
Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği (TOBB)	Girişimcilere yönelik gerçekleştirilen ve üretilen tüm projelerde aktif olarak rol almak, girişimcileri bilgilendirmek.
Türkiye Esnaf ve Sanatkarları Konfederasyonu (TESK)	Esnaf boyutunda faaliyet gösteren iş yerleri için proje geliştirmek, işletmeleri bilgilendirmek ve maddi destek sağlamak (kredi ve hibe).
Kalkınma Ajansları	Türkiye genelinde faaliyet gösteren 26 adet ajans aracılığıyla girişimciliği desteklemek.
Türkiye Teknoloji Geliştirme Vakfı	Girişimcilerin Ar-Ge, yeni teknolojiler ve yönetim sistemlerine dair yeni oluşumlar konusunda destek sağlamak.
Halk Bankası	Tüm girişimcilere yönelik uygun faizli kredi sağlamak.
Türkiye İhracat Kredi Bankası A.Ş. (Türk Eximbank)	İhracata yönelik olarak girişimcilere üretim kredisinin yanında garanti ve sigorta hizmetleri konusunda destek sağlamak.
Kredi Garanti Fonu A.Ş. (KGF)	Girişimcilerin bankalardan aldığı krediler için kredi kefalet hizmeti vermek.
Türkiye Esnaf ve Sanatkarlar Kredi ve Kefalet Kooperatifleri Birlikleri (TESKOMB)	Halk Bankası aracılığıyla kullanılan krediler için girişimcilere kefalet hizmeti vermek.
KOBİ Girişim Sermayesi Yatırım Ortaklığı A.Ş. (GSYO)	Yeni girişimcilere sermaye katkısında bulunarak risklerine ortak olmak.
İŞKUR	Engelli ve Eski Hükümlü girişimcilerin projeleri için hibe ve proje desteği sağlamak.
Tarım Bakanlığı ve Tarım İl Müdürlükleri	Yurt dışında hem hayvancılık hem de tarım alanında girişimcilere çok yönlü destekler sağlamak

Kaynak: Sanayi Bakanlığı, Ticaret Bakanlığı, Tarım Bakanlığı, KOSGEB, İŞKUR

Yukarıdaki tabloda yer alan tüm Bakanlık, Kurum ve Kuruluşlar girişimcilere yönelik çok yönlü destek ve proje imkânı sağlamaktadır. Ancak diğer kurumların farklı görevlerinin olması yanında KOSGEB'in sadece girişimcilere hizmet veren bir kuruluş olarak diğerlerinden ayrıldığı söylenebilir.

Türkiye Cumhuriyeti ile Birleşmiş Milletler Sınai Kalkınma Teşkilatı arasında 1973 yılında yapılan ekonomik boyutlu anlaşmaya istinaden Gaziantep pilot proje kapsamına alınmış, Sanayi ve Ticaret Bakanlığı'na bağlı olarak KÜSGEM (Küçük Sanayi Geliştirme Merkezi) kurulmuştur (Bayraktar, 2020). KOBİ'lere "Küçük Sanayi Yayım Hizmetlerinin Geliştirilmesine Dair Milletlerarası Antlaşma" kapsamında teknik düzeyde danışmanlık hizmeti sunmak ve teknolojinin geliştirilmesine yardımcı olmak amacıyla KÜSGEM ve "Sınai Eğitim Hizmetlerinin Verilmesine Dair Milletlerarası Antlaşma" kapsamında eğitim verilmesine yönelik SEGEM Genel Müdürlüğü kurulmuştur. Son olarak da Küçük ve Orta Ölçekli İşletmeleri Geliştirme ve Destekleme Başkanlığı 3624 sayılı ve 12/04/1990 tarihli kanunla da KOSGEB Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı'na bağlı kuruluş olarak faaliyetlerini yürütmeye başlamıştır (Erdem, 2019).

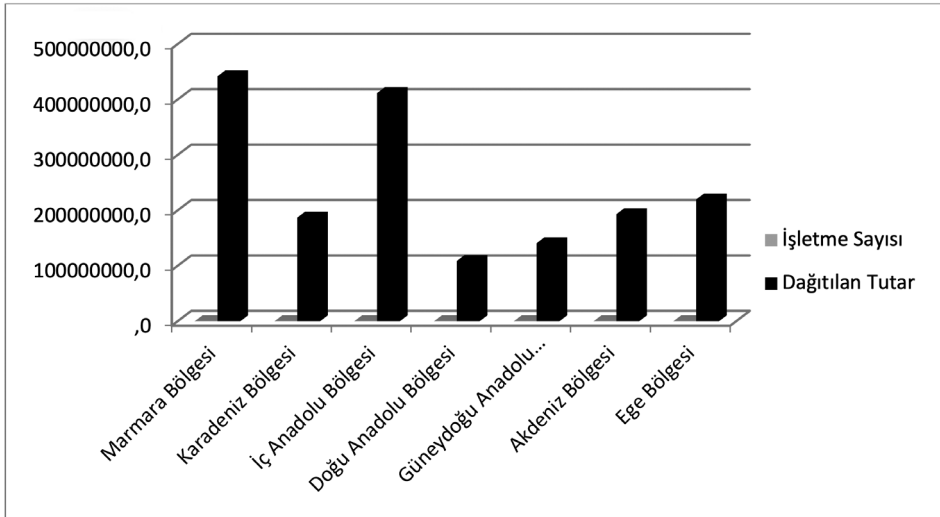
KOSGEB Kanununun adı 02/07/2018 tarih ve 703 sayılı Kanun Hükmünde Kararname ile Küçük ve Orta Ölçekli İşletmeleri Geliştirme ve Destekleme İdaresi Başkanlığı Teşvik ve Muafiyetleri Kanunu olarak değiştirilmiştir. Görev ve sorumluluklarının belirtildiği Mülga 02.07.2018 KHK 703/77. maddesi ile kaldırılmış olsa dahi resmi web sitesinde misyonu; KOBİ ve girişimcilerin rekabet güçlerini geliştirecek destek ve hizmetler sunarak ekonomik ve sosyal kalkınmadaki paylarını arttırmak şeklinde ifade edilmiştir (www.kosgeb.gov.tr).

KOSGEB'i diğer girişimcilere destek veren kurumlardan farklı kılan yönü sadece yatırımcıların ve yatırıma yönelik faaliyetlerin desteklenmesi yönündedir. Bu bağlamda KOSGEB'in destekleri;

- Girişimcilik destekleri
- AR-GE Teknolojik Üretim ve Yerleştirme Destekleri
- İşletme Geliştirme, Büyüme Uluslararasılaştırma Destekleri
- Kobi Finansman Destekleri
- Laboratuvar Hizmetleri Destekleri

şeklinde sıralanabilir. Burada özellikle iş piyasasına ilk defa atılacak girişimciler için verilen girişimcilik desteğinin altını çizmek gerekir. Özellikle ülkemizde yeni açılan işletmelerin büyük bir bölümü çeşitli sebeplerle ilk yılında kapanmakta ve faaliyetlerine son vermektedir. Bu bağlamda KOSGEB'in 2022 yılı itibariyle yeni girişimcilere sağladığı iki kutuplu olarak destek programı mevcuttur. Buna göre; geleneksel girişimcilere 65.000 TL'ye kadar, ileri girişimcilik destek programında ise 375.000 TL'ye kadar destek sağladığı görülmektedir (KOSGEB, 2022).

Şekil 1: 2021 Yılı İtibariyle KOSGEB Destekleri

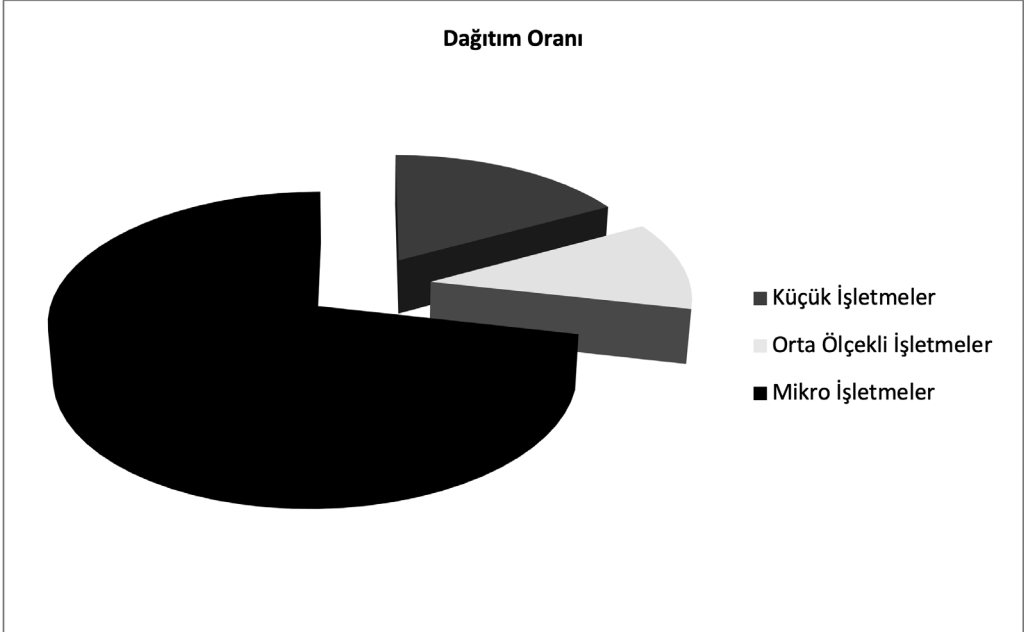
Tablo 2: Bölge Bazlı Girişimci Destek Tutarları (2021)

Bölge Adı	İşletme Sayısı	Dağıtılan Tutar Toplamı
Marmara Bölgesi	14.157	441.845.548 TL
Karadeniz Bölgesi	5.641	187.084.665 TL
İç Anadolu Bölgesi	10.959	411.690.818 TL
Doğu Anadolu Bölgesi	3.389	108.875.433 TL
Güneydoğu Anadolu Bölgesi	5.142	140.847.197 TL
Akdeniz Bölgesi	6.839	193.210.172 TL
Ege Bölgesi	6.956	219.759.927 TL
Toplam	53.083	1.703.313.760 TL

Kaynak: (KOSGEB, 2022)

Yukarıdaki grafik ve tablo incelendiğinde ilk olarak göze çarpan oldukça çok sayıda işletmenin destek programlarından faydalandığı gerçeğidir. Ayrıca oransal bazda da değerlendirildiğinde dağıtılan rakamla kıyaslandığında gerek nüfus yoğunluğu, gerekse firma sayısı bağlamında yine eşit düzeyde bir dağılım grafiğinin izlendiği gözlenmektedir.

Şekil 2: KOSGEB Destekleri Dağıtım Oranları

Firma bazlı dağıtım grafiği incelendiğinde dağıtım tutarının %71,5'i mikro işletmelerin, %17'si küçük işletmelerin ve %11,5'i de orta ölçekli işletmelerin desteklenmesi amacıyla kullanıldığı görülmektedir. Bu yönüyle de kuruluş aşamasında olan "genç işletme" statüsünde bulunan iş yerlerine daha çok destek sağlandığını söylemek yanlış olmayacaktır.

Tüm bu veriler ışığında KOSGEB'in özellikle girişimcilik bağlamında Türkiye açısından büyük önem arz eden kurumların en başında olduğunu söylemek yanlış olmayacaktır.

5. Sonuç ve Öneriler

Girişimcilik günümüzde ekonomik rekabet gücünün mihenk taşı konumuna gelmiş, iktisadi açıdan ülkeler arasında rekabet düzeyinde oldukça büyük önem arz eden bir konuma ulaşmıştır. Bu noktada ana hedef girişimci sayısını arttırarak ülke ekonomisine güç kazandırmak, gelir ve refah seviyesini yükseltmektir. Türkiye bu süreçte oldukça geç denebilecek bir dönemde başlamış ve özellikle sanayi devrimi sonrası süreçte geride kalmış bir ülke konumundadır. Girişimcilik kültürünün Türkiye’de maalesef gerçek anlamda ancak 1980 sonrası dönemde oluşmaya başladığı görülmektedir. Türkiye’de de farklı kamu kurum ve kuruluşlarınca farklı alanlarda yeni iş yeri açmak, mevcut iş yerini büyütmek, iş potansiyelini geliştirmek anlamında girişimcilere destekler sağlandığı gözlenmektedir.

Türkiye açısından özellikle teknolojinin hayatın her aşamasındaki yerini aldığı yüksek düzeyde teknoloji gerektiren sektörlerde yeni işletmelerin gerekliliği birçok yazın ve öneri metinlerinde belirtilmiş olmasına karşın, bu alana yönelik kurulan işletmeler ve girişimcilik faaliyetleri maalesef düşük düzeyde bir teknoloji altyapısına sahip olmakta ve yine günceli takip etmekten uzak kalmaktadır. Bu negatif durum çöküşü kaçınılmaz kılmaktadır. Ayrıca yeni açılan işletmelerin büyük oranda ilk yıllarında kapanmasının en önemli nedenlerinden bir tanesi de kapsayıcı ve seçici bir analiz yapılmadan “bu iş tutar” felsefesiyle hareket edilmesinden kaynaklıdır. Bu bağlamda Türkiye’de girişimcilik halen profesyonel düzeyde yürütülen bir düzeye ulaşmamış, üretkenliği ve inovasyon artışlarını teşvik edici bir yapıya kavuşamamıştır.

KOSGEB hali hazırda Türkiye’de girişimciliğe aktif olarak hizmet eden ve tek görevi bu olan yeknesak bir kuruluş konumundadır. Bu açıdan ülke ekonomisi açısından oldukça değerli ve iktisadi açıdan da stratejik öneme sahip bir kurumdur. Bu kadar özel olan konumuna karşın KOSGEB tarafından gerçekleştirilen destek programlarının büyük bir bölümü ancak ve ancak yeni kurulan girişimcilik faaliyetlerinin desteklenmesi ve finansmanı alanında kullanılmaktadır. Bu bağlamda özellikle hızla gelişen Sanayi 4.0’a geçişle birlikte imalat ve yüksek teknoloji menşei ürünlerin ihraç edilmesine endeksli girişimcilik faaliyetlerinin daha çok desteklenmesi ülke bazında da daha verimli sonuçları beraberinde getirecektir.

Girişimcilik alanında sadece KOSGEB’in önde olması diğer kamu kurumlarının bu alanda destek vermediği anlamına gelmemektedir. Bu bağlamda bir başka öneri olarak girişimciliğe ve işletmelere destek veren piyasa aktörlerinin vermekte oldukları yatırım teşvikleri ve yapısal destekler anlamında yeni girişimcilerin ve işletmelerin bu teşvik ve desteklere daha kolay ulaşabilecekleri, daha kolay iletişim sağlayabilecekleri bir “girişimcilik sisteminin” hayata geçirilmesi hem ekonomik açıdan hem de yeni fikirlere fırsat tanımak bağlamında daha verimli sonuçların alınmasına temel hazırlayacaktır.

6. Tartışma

Bu çalışmanın hazırlanması aşamasında tüm dünyada ekonomik anlamda bir kabuk değiştirme süreci varken Osmanlı Devletinin, bu kabuk değiştirme sürecine ayak uyduramadığı gözlenmiştir. Bu anlamda yönetsel mi, yoksa girişimci olabilecek potansiyel gücün isteksizliğinden mi kaynaklı bir eksiklik olduğu konusu üzerinde araştırma yapılması gereken tartışmaya açık bir konudur. Makalenin hazırlanma sürecinde girişimciliğe dair eksiklikler genel olarak devlet tarafına atfedilirken girişimcilere yönelik eleştirel bir yaklaşım olmadığı gözlenmiştir. Bu konu hakkında bir hipotez oluşturularak nicel veya bir nitel araştırma yapılabilir.

Yine Cumhuriyet Döneminde özellikle cumhuriyetin ilk yıllarında ekonomik yetersizliklerden de kaynaklı olarak girişimciliğin devlet eliyle sağlandığı gözlenirken, bireysel girişimciliğin desteklenmesi anlamında çok fazla bürokrasi ve hukuki engelin olduğu görülmüştür. Bu döngünün ancak ve ancak 1980 sonrası dönemde kırılabildiği gözlenmiştir. Bu açıdan da çalışmanın hazırlanması sırasında yapılan literatür taramasında da Türkiye’de neden bu derece bir bürokrasinin olduğuna yönelik detaylı bir araştırmanın olmadığı görülmüş olup, akademik anlamda bu alanda da bir araştırma çalışması yapılabileceği tespitine varılmıştır.

Kaynaklar

AKARSU, O., DÖVEN, M.S. (2022). Girişimcilik kavramı üzerine tarihsel bir değerlendirme: Girişimcilik tanımlarında yer alan ortak vurgular, Yorum-Yönetim-Yöntem Uluslararası Yönetim-Ekonomi ve Felsefe Dergisi, 10(1), 1-24

AŞKIN, A., NEHİR, S., VURAL, S.Ö. (2011). Tarihsel süreçte girişimcilik kavramı ve gelişimi, *Girişimcilik ve Kalkınma Dergisi*, 6(2), 55-72

AUDREDSCH, D. (2012). Entrepreneurship research, *Management Decision*, 50(5), 755-764

AYDIN, A. H., TAŞ, İ.E. (2017). Türk Kamu yönetiminde bürokratik işlemlerin azaltılmasında inovasyona dayalı uygulamaların önemi, Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 22(15), 2371-2390

AYTAÇ, R. (1999). Elazığ'da girişimcilik ve girişimci kültür Elazığ Sanayi ve Ticaret Odasına kayıtlı işadamları üzerine sosyolojik bir inceleme, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Elazığ

BAYRAKTAR, S. (2020). Kobi'lere yönelik e-devlet uygulamaları: KOSGEB örneği, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Karabük Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Karabük

BEKTAŞ, C. (2021). Girişimcilik kariyerinin tercihinde ve sürdürülmesinde kadın girişimcilerin karşılaştığı engellerin ve sorunların araştırılması, Karabük ili örneği, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Karabük Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü

BOZKURT, Ç.Ö. (2011). Dünyada ve Türkiye'de Girişimcilik Eğitimi: Başarılı Girişimciler ve Öğretim Üyelerinden Öneriler, Detay Yayıncılık: Ankara

BRAUDEL, F. (1985). *Civilization and Capitalizm 15-18th Centuries*, Fontana Press, USA

BURKE, L. D. (2021). Emergence of entrepreneurship transjordan during the late Ottoman empire, *The Economic History Review*, 12, 1-16

CANDAN, M. (2011). Osmanlı'dan günümüze Türk topraklarında girişimcilik serüvenine dair bir değerlendirme, Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 1(2), 157-174

ÇAKMAK, O. (2003). Girişimciliğin tarihsel gelişimi, *Piyasa Dergisi*, 8, 61-78

ÇELİK, A. (2006). Bir istihdam politikası olarak girişimcilik, Uluslararası Girişimcilik Kongresi, 1-553, Kırgızistan

DANIŞIK, Ş. (2001). Türkiye'de girişimci profili, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü

DAVUTYAN, N. (2021). 19. Yüzyılın ikinci yarısında Avrupa bankacılığının Osmanlı topraklarına sızması, *SSNR 2021*, 1-20

DEANE, P. (1994). İlk Sanayi İnkılabı, Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara

DEMİREZ, M. (2005). *Girişimcilik*, KOSGEB Yayınları, Ankara

DİNÇSOY, M.O. (2022). *Krizlerin Sosyoekonomik Etkileri: Ülke ve Sektör Çalışmaları*, Efe Akademi, İstanbul

DOLLINGER, J. M. (1999). *Entrepreneurship Strategies and Resources*, New York: Prentice-Hall, Inc.

DURUKAN, T. (2005). *Küreselleşme ve Çokuluslu İşletmecilik*, Nobel Yayınları: Ankara

ERDEM, M. (2019). Kobi'lerin finansman problemlerinin çözümünde KOSGEB-GMKA-KGF'nin etkisi: Balıkesir ilinde bir araştırma, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü

GÖDEK, D. B. (1994). Türkiye'de küçük girişimci profili ve Ostim örneğinde küçük girişimcinin değerlendirilmesi, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü

GÖKÇE, O., ŞAHİN, A. (2002). 21. yüzyılda Türk bürokrasisinin sorunları ve çözüm önerileri, *Sosyal Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, 3(1), 1-27

HALİLÇOLAR, G. (2003). Büyük dünya buhranı: 1929, ekonomik kriz, Boğaziçi Üniversitesi, İşletme ve Ekonomi Kulübü Dergisi, Editör: Nazif Tolga Sınmaz Demir, İstanbul

- HISRICH, R. D., PETERS, M. P. (1998). *Enterpreneurship*, New Yok: McGraw Hill
- HOBBSAWN, E. (1998). *Sanayi ve İmparatorluk*, Dost Kitabevi, Ankara
- HOFSTEDE, G. (1984). *Culture's Consequences: International Differences in Work Related Values*, Newbury Park: Sage Publications
- İNCİLİ, İ.İ. (2022). Girişimci kadınlara yönelik mali politikalar: Denizli örneği, Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Denizli
- KAMAÇ, H., KIŞMAN, Z. A. (2020). Türk girişimciliğinin tarihi ve gelişimi, Balıkesir Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi 1(2), 129-148
- KILIÇ, G.N. (2022). Bürokrasi ve Otorite (Kitap İncelemesi), K. Sütçü İmam Üniversitesi Sosyal İmam Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 19(2), 1069-1071
- KONAK, A. (2019). Küresel ölçekte gerçekleştirilen girişimcilik faaliyetleri sürecinde karşılaşılan sorunların tespiti ve değerlendirilmesi: Türkiye örneği, Üçüncü Sektör Sosyal Ekonomi Dergisi, 54(1), 446-462
- KUEHEL, C. (2007). *Enterpreneurship*, Pearson Education, Upper Saddle River
- KUĞU, T.D. (2005). Girişimcili finansmanında girişim sermayesi ve Türkiye üzerine uygulamalar, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü
- KOYUNCU, A. (2020). Toplumsal kabulde ekonominin imkanı Konya'daki Suriyeli girişimciler, İnsan ve Toplum Dergisi, 10(3), 100-131
- KÜÇÜK, O. (2005). *Girişimcilik ve Küçük İşletme Yönetimi*, Seçkin Yayıncılık, Ankara
- LAJUGIE, J. (1968). *Ekonomik Sistemler*, Varlık Yayınları, İstanbul
- LANDES, S.D. (1998). *Kapitalizmin Doğuşu*, İnsan Yayınları, İstanbul
- MÜFTÜOĞLU, T., M., AKBULUT, Y., ÖZSOY, A. (1996). *Türkiye'de Girişimcilik Tarihi*, TOSYÖV Girişim, İstanbul
- MÜFTÜOĞLU, T., DURUKAN, T. (2004). *Girişimcilik ve İşletme Yönetimi*, Gazi Yayınevi, Ankara
- NORUSIS, M.J. (1991). *SPSS For Windows*, Chicago: SPSS Inc.
- PALTA, S., ŞAHİN H. (2020). Türkiye'de girişimciliğin gelişimini etkileyen yapısal etmenler üzerine bir değerlendirme, Manisa Celal Bayar Üniversitesi, İİBF Dergisi(27)3, 511-534
- PERKTAŞ, E. (2022). Ön lisans öğrencilerinin girişimcilik eğitimlerinin belirlenmesine yönelik bir araştırma, International Journal Of Management and Administration, 6(12), 198-217
- ÖKTEM, M.K., AYDIN, M.D., EKİNCİ, S. (2007). Türkiye'de girişimciliğin geliştirilmesinde KOSGEB'in rolü ve önemi: Uygulamalı bir çalışma, Sosyo Ekonomi Dergisi, 1, 47-76
- ÖZDEVECİOĞLU, M., KARACA, M. (2015). Girişimcilik Girişimci Kişilik Kavramı ve Uygulama, Eğitim Yayınevi: Konya
- RATTEN, V. (2021). COVID-19 and entrepreneurship: Future research directions, Briefings in Entrepreneurial Finance, 30(2), 91-98
- SCHUMPETER, J.A. (2009). Entrepreneurship as innovation, Entrepreneurship Journal, 14(2), 101-123
- SEE, H. (2000). *Modern Kapitalizmin Doğuşu*, Yöneliş Yayınları, İstanbul
- STEPHAN, U. (2022). Cross-cultural innovation and entrepreneurship, Annual Review of Organizational Psychology and Organizational Behavior, 9, 277-308
- ŞAHİN, H., PALTA, S. (2020). Türkiye'de gelişimi etkileyen yapısal etmenler üzerine bir değerlendirme, Yönetim ve Ekonomi Dergisi 27(3), 511-534
- TILLY, C. (2001). *Avrupa'da Devrimler 1492-1992*, Yeni Bilyıl Yayınları, İstanbul
- TOKGÖZ, E. (2001). *Türkiye'nin İktisadi Gelişme Tarihi (1914-2001)*, İmaj Yayınevi, Ankara
- UYMAZ, A.O. (2019). Spekülatif girişimcilik, Alanya Akademik Bakış Dergisi, 3(3), 231-246.

Summary

Economic evaluation of the region. It does not provide power and benefit to the country's economy by encouraging this country to gain income. Turkey is a country that started to take place in this position and left. It has been reviewed since the period after 1980. The technologies that can be used are those that are available in new businesses and those specified in the proposed texts have a level of technology to be used in new businesses and development activities and can be used to continue. In this context, with the transition to Industry 4.0, manufacturing is of high technology origin; Entrepreneurship for investments in growth and transportation will bring more lucrative results in a country where more calculations will be made. While there is a shell replacement in today's modern design. In the republic, especially the primary education of the republic is reviewed as observed from economic inadequacy, while it is evaluated that the promotion of the country is not too much and there is a verbal obstacle in the period when education for the state is provided. It has been observed that it can still be broken since 1980. It is about a research in this field in an academic sense, why such a degree of creativity has been seen in a place where such an extensiveness is seen in the literature that is not worn in this country. Making an effort to support entrepreneurship in Turkey can be considered as the most important negative impact of an entrepreneurship that is not economically feasible.